

Gender

Sophie Bollen, leerkrachtenopleider / pedagogisch begeleider en diversiteitscoach van de Karel de Grotehogeschool, Antwerpen.

Karen De Wilde, pedagoog en seksuoloog, opleider seksuele en relationele vorming Sensoa, Antwerpen.

Definities en beschrijvingen

Sekse verwijst naar de fysische anatomie. Het biologische geslacht wordt bepaald bij de geboorte. We denken dat er twee opties zijn: mannelijk of vrouwelijk. Dit is echter niet correct! Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat biologische sekse gevarieerder is dan dat. Omdat het (sekse) wordt bepaald door meerdere factoren, zoals hormonen, anatomie en chromosomen, zijn verschillende combinaties van biologische sekse mogelijk. Deze variaties staan bekend als 'interseksualiteit'.

Gender wordt meestal gebruikt om te verwijzen naar de sociale, culturele en psychologische betekenis van het *man-zijn* of het *vrouw-zijn*. Het concept van gender verandert doorheen de cultuur en tijd.

Genderidentiteit verwijst naar het innerlijke gevoel van het man-zijn, vrouw-zijn, beide of geen van beide. Het is gebruikelijk dat deze identiteit overeenstemt met het biologische geslacht, bijvoorbeeld: iemand die geboren is met het lichaam van een vrouw, voelt zich ook als een vrouw. Het psychologische geslacht (genderidentiteit) en het biologische geslacht (het lichaam) zijn compatibel. Maar het gebeurt ook dat deze twee aspecten in mindere of meerdere mate met elkaar in conflict treden. Iemand met een vrouwelijk lichaam kan zich mannelijk voelen en vice versa. Of iemand kan zich tegelijkertijd mannelijk en vrouwelijk voelen. Een grote variëteit is mogelijk.

Genderrol verwijst naar de manier waarop iemand zijn gedragingen of gevoelens uitdrukt: kledij, haarstijl, lichaamstaal, gewoonten, spraak, gedrag, etc. De meeste individuen hebben een vleugje mannelijke en vrouwelijke kenmerken in hun genderexpressies. Deze uitdrukkingen kunnen ook veranderen naargelang de sociale context (bv. op school vs. op een feestje). Genderexpressies wordt door de buitenwereld waargenomen, in tegenstelling tot de genderidentiteit die onzichtbaar is en in de innerlijke wereld speelt.

Seksuele oriëntatie verwijst naar de romantische gevoelens of de seksuele aantrekking tot individuen van een bepaald geslacht. We kennen het onderscheid tussen homoseksuele en heteroseksuele individuen. Maar individuen kunnen ook biseksueel of aoseksueel zijn. Seksuele oriëntatie en genderidentiteit zijn verschillende delen van onze seksuele identiteit. Jonge kinderen zijn zich mogelijk niet bewust van hun seksuele oriëntatie, maar ze hebben gebruikelijk wel sterke gevoelens over hun genderidentiteit.

De meeste individuen zijn duidelijk man of vrouw, en heteroseksueel. Maar het is belangrijk om niet uit het oog te verliezen dat deze classificaties niet voor iedereen gelden.

Stereotypen?

Rollen, taken en verwachtingen die individuen hebben over het man-zijn of het vrouw-zijn in een bepaalde context staan niet vast, ze zijn cultureel bepaald.

'Schoonmaken is voor vrouwen', 'chirurg is een mannenberoep', 'enkel vrouwen dragen rokken', 'een autootje is speelgoed voor jongens', er is geen mannelijk alternatief voor 'slet' en 'domme blondjes'. Van de verdeling van huishoudelijke taken tot beroepen, van kledij tot speelgoed, van taal tot humor: genderstereotypen zijn overal en alomtegenwoordig. Soms zijn we er ons niet van bewust hoe de maatschappij rollen, taken en verwachtingen invult voor mannen en vrouwen, en hoe afhankelijk dit alles is van de sociale en culturele context.

Soms is gender onschuldig (de roze lady shave en het donkerblauwe scheerapparaat), maar vaak is er een negatief gevolg voor mannen, vrouwen of beide. Denk maar aan het seksisme op de werkvloer en de foutieve overtuiging dat mannen altijd de daders zijn en nooit het slachtoffer van partnergeweld.

Het lijkt er op dat er geen ontsnappen aan is: van op zeer jonge leeftijd worden genderstereotypen geïntroduceerd. Kinderen worden gesocialiseerd als jongens of meisjes, niet enkel thuis, maar ook op school. Natuurlijk is er niks fout wanneer meisjes met poppen spelen en jongens met auto's, maar het is jammer dat de verwachtingen van de samenleving hen limiteert in hun keuze van speelgoed, taalgebruik of studiekeuze.

De rol van het onderwijs

Doordat de verwachtingen, rollen en taken sociaal en cultureel bepaald zijn, zijn ze variabel. Individuen zouden de keuze moeten hebben om zich te onderscheiden van het dominante gender rolmodel. Onderwijs speelt hierin een cruciale, tweeledige rol.

In de eerste plaats kunnen leerkrachten kinderen en jongeren bewust maken van het bestaan van de social-culturele en biologische verschillen tussen mannen en vrouwen.

In de tweede plaats kunnen leerkrachten meisjes en jongens motiveren om het dominante genderdenken in vraag te stellen of te verlaten en kunnen de leerkrachten hen tonen dat alternatieve keuzes mogelijk zijn.

Bronnen

Frans, E. & Keygnaert, I., Make it work! Prevention of Sexual and Gender-based Violence in the European Reception and Asylum Sector. Gent, 2010. Downloadable on http://www.seksuelevorming.be/sites/default/files/digitaal_materiaal/makeitwork.pdf